

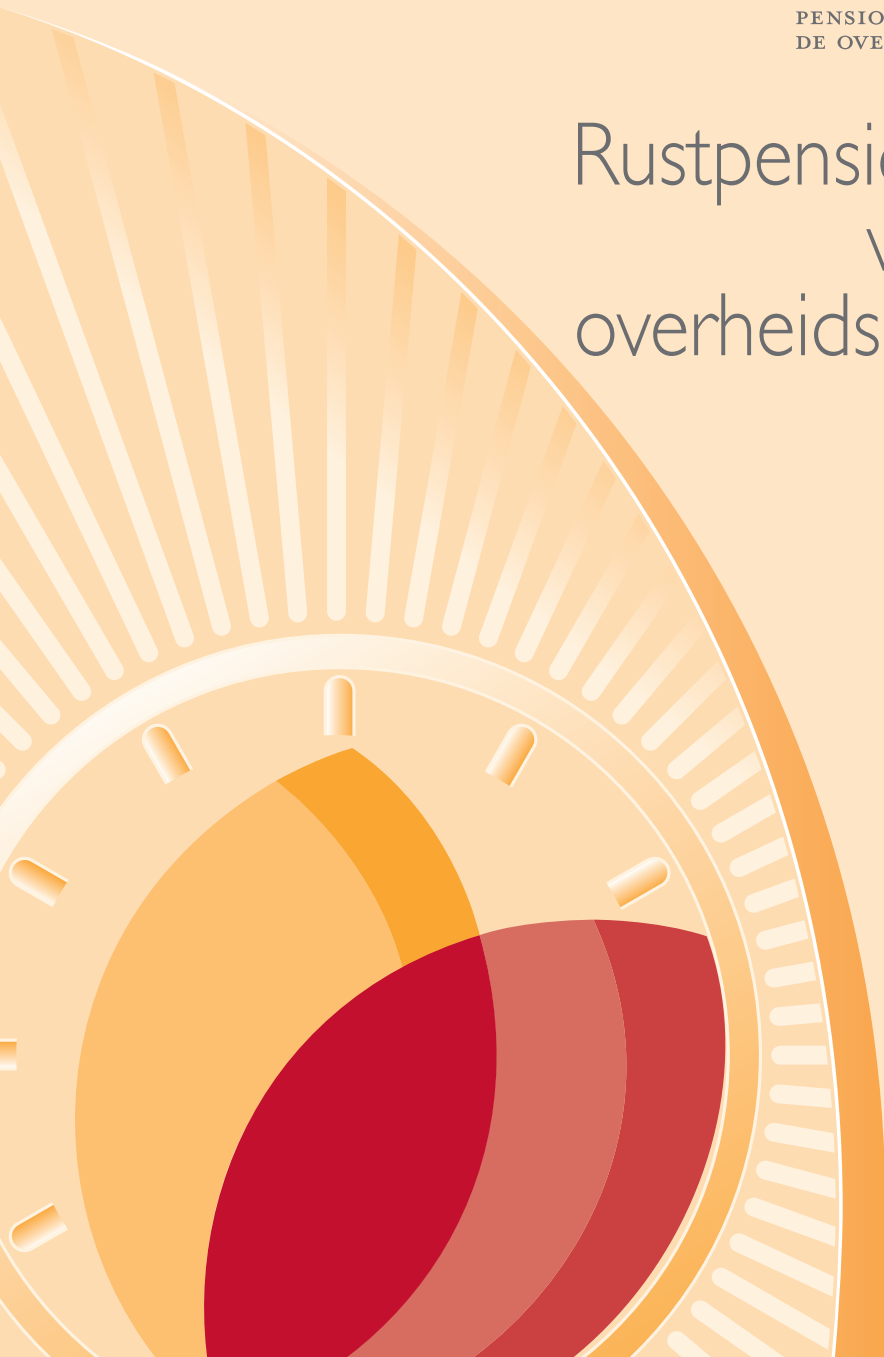
editie 2008

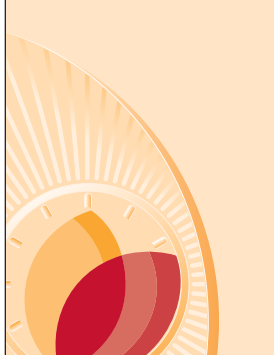
PDOS

PENSIOENDIENST VOOR
DE OVERHEIDSSECTOR

Rustpensioenen van de overheidssector

.be

Rustpensioenen van de overheidssector

Inhoud

Deze brochure behandelt de volgende onderwerpen

Inleiding	Enkele woorden over de PDOS	5
	Enkele opmerkingen betreffende de tekst van deze brochure	7
	De inlichtingenkantoren	9
Rustpensioenen	Rechthebbers	12
	Pensioenleeftijd	12
	Pensioen wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid	13
	Pensioenaanvraag	14
	Berekening van het rustpensioen	16
	Aanneembare diensten	18
	Maximumbedragen	20
	Gewaarborgde minimumbedragen	21
	Supplement zware handicap	24
	Andere voordelen	Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld
Cumulatie	Cumulatie van een rustpensioen met een beroepsactiviteit	30
Raming	Raming van uw toekomstig pensioenbedrag	34
Uitbetaling van de pensioenen	Betaling door de CDVU	39
	Uitbetaling bij het begin of op het einde van de maand	40
	Betalingswijzen	40
	Inhoudingen op de pensioenen	41
	Terugvorderingen	42
	Aanpassing van de pensioenbedragen	43
Beslaglegging en overdracht	44	
	Wat te doen bij overlijden van een gepensioneerde ?	45
	Andere brochures	48

Inleiding

Enkele woorden over de PDOS	5
Enkele opmerkingen betreffende de tekst van deze brochure	7
De inlichtingenkantoren	9

Enkele woorden over de PDOS

Inleiding	De Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS) is een centrale instelling, d.w.z. dat haar werkerrein heel België beslaat en dat haar kantoren uitsluitend in Brussel gevestigd zijn. Er werken ongeveer 530 personeelsleden. De opdrachten van de PDOS werden vastgelegd bij de wet van 12 januari 2006 (Belgisch Staatblad van 3 februari 2006) tot oprichting van de “Pensioendienst voor de overheidssector”.
Toekenning en berekening van de pensioenen door de PDOS	De PDOS kent het grootste gedeelte van de rust- en overlevingspensioenen van de overheidssector toe en berekent ze. Het gaat om de pensioenen van vastbenoemde of daarmee gelijkgestelde ambtenaren van: • De Federale overheid (ook leger, magistratuur en erkende erediensten);• De Gewesten en de Gemeenschappen (ook onderwijs);• De geïntegreerde politie;• Sommige parastatale en pararegionale en paracommunautaire instellingen;• De meeste gemeenten, OCMW's, intercommunales;• Sommige bijzondere korpsen (Rekenhof, Raad van State,...);• De Post, Belgacom, BIAC, Belgocontrol; Sinds 1 januari 2007 zijn de pensioenen van de NMBS ten laste van de Staatskas . Deze pensioenen blijven echter toegekend, beheerd en uitbetaald door de NMBS.

Betaling van de pensioenen door de CDVU

De PDOS berekent wel de bedragen van pensioenen, maar betaalt ze niet zelf. Dat doet de Administratie der Thesaurie, een centrale administratie van de FOD Financiën, meer bepaald de Centrale Dienst der Vaste Uitgaven (CDVU – zie blz 39).

Controle van de pensioenen

De pensioenen die worden toegekend door de PDOS voor de Federale overheid, Gemeenschappen en Gewesten worden pas definitief na goedkeuring door het Rekenhof.

Het Rekenhof is een instelling die:

- toeziet op alle uitgaven van de Staat
- en dientengevolge de wettelijkheid van de toegekende pensioenen in de overheidssector goedkeurt.

Voor de pensioenen van de lokale besturen organiseert de PDOS een eigen interne controle evenwaardig aan deze van het Rekenhof.

Vóór een pensioen is goedgekeurd, worden voorschotten betaald, die in vele gevallen met het definitieve bedrag overeenstemmen, maar die in twijfelgevallen lager kunnen zijn.

Na de goedkeuring wordt het definitieve pensioenbedrag uitbetaald, gevolgd door de eventueel verschuldigde achterstallen.

Enkele opmerkingen i.v.m. de tekst van deze brochure

	De bedragen in deze brochure zijn reeds geïndexeerde bedragen op 1 januari 2007.
De pensioenwetgeving	De inlichtingen in deze brochure zijn gebaseerd op de wetgeving en de reglementering die van toepassing is op 1 januari 2007.
Begrip ambtenaar	Het woord ambtenaar moet in deze brochure geïnterpreteerd worden als “ieder vastbenoemd of daarmee gelijkgesteld persoonslid tewerkgesteld in een openbare dienst”. Uit deze definitie vloeit voort dat ook magistraten, leerkrachten, militairen, politie,... door het woord ‘ambtenaar’ worden gevat.
Gelijkheid man – vrouw	In de pensioenwetgeving van de overheidssector hebben mannen en vrouwen volledig dezelfde rechten, zowel wat de pensioenleeftijd, als wat het recht op pensioen betreft. Als u in de tekst ‘hij’, ‘zijn’ of ‘echtgenoot’ leest, betekent dit dus niet dat de tekst enkel op mannen van toepassing is. Dit verhoogt de leesbaarheid i.p.v. telkens ‘hij/zij’, ‘zijn/haar’, ‘echtgeno(o)t(e)’ e.d. te schrijven.
Pensioen overheidssector Pensioen private sector	Hoewel er bepaalde overeenkomsten zijn, is de wetgeving op de overheidspensioenen sterk verschillend van die op de pensioenen van de private sector. De regeling van de private sector kent een ‘gezinspensioen’ en er bestaat ook de mogelijkheid om aan een uit de echt gescheiden echtgenoot van een gepensioneerde een deel van het rustpensioen toe te kennen. Een gelijkaardige regeling bestaat niet in de overheidssector. In de overheidssector is het rustpensioen strikt aan de persoon van de ambtenaar gebonden.

Gemengde loopbaan

Indien de loopbaan zich heeft ontwikkeld in verschillende sectoren (werknemer – zelfstandige – ambtenaar) dan is er gewoonlijk recht op meerdere afzonderlijke pensioenen. Het pensioenbedrag als werknemer en/of zelfstandige kan worden verminderd indien er ook een ambtenarenpensioen is.

Deze brochure behandelt deze situatie niet.

Indien u informatie zoekt omtrent dit onderwerp, dan moet u inlichtingen vragen bij de dienst bevoegd voor de pensioenen van de private sector (de Rijksdienst voor Pensioenen tel. 0800 50 246) of voor de pensioenen van de zelfstandigen (Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen tel. 02 546 42 11).

De inlichtingenkantoren van de PDOS

Waar vindt u de inlichtingenkantoren ?

De inlichtingenkantoren laten u toe gemakkelijk met de PDOS in contact te komen.

Een speciaal opgeleide ambtenaar met jarenlange ervaring staat klaar voor iedereen die algemene of concrete inlichtingen wenst in verband met de overheidspensioenen.

U kunt er ook formulieren krijgen of documenten afgeven (behalve wanneer uitdrukkelijk is bepaald dat een aangifte of aanvraag uitsluitend per aangetekende brief mag gebeuren).

De meeste van onze inlichtingenkantoren bevinden zich in de regionale bureaus van de Rijksdienst voor Pensioenen. Dit laat u toe om op éénzelfde adres tegelijk pensioeninformatie in te winnen over de private regeling als over de overheidsreglementering.

U vindt een stedenlijst met vermelding van het adres, de zitdagen en de openingsuren:

- op de bladwijzer van de PDOS;
- op de website van de PDOS: **www.pdos.fgov.be**

Een afspraak maken is niet mogelijk. Telefonisch contact kan enkel met de ambtenaren te Brussel via het centraal nummer van de PDOS: 02 558 60 00

Enkele praktische tips

- U mag een raming van uw toekomstig rustpensioenbedrag vragen vanaf de leeftijd van 55 jaar of 5 jaar voorafgaand aan de datum waarop u recht heeft op een rustpensioen.
- Indien u een raming van uw pensioenbedrag wenst, breng dan volgende documenten mee: een loopbaanoverzicht (met inbegrip van eventuele loopbaanonderbrekingen en verminderde prestaties) en een weddenfiche die minstens een overzicht geeft van de laatste vijf dienstjaren. U kan zich hiervoor wenden tot uw personeelsdienst.
- Bereid uw vragen goed voor en neem zoveel mogelijk documenten en gegevens i.v.m. uw vraag mee.
- Hou ermee rekening dat onze ambtenaren alleen bevoegd zijn om te antwoorden op vragen die behoren tot de opdracht van de Pensioendienst voor de overheidssector.
- Dikwijls kan de ambtenaar u meteen helpen, maar soms gebeurt het ook dat hij uw gegevens noteert en u vraagt om op een volgende zitdag terug te komen. Iedere vrijdag komen de ambtenaren van de inlichtingenkantoren naar de administratie te Brussel om daar de binnengebrachte documenten aan de bevoegde diensten af te geven en om eventueel bijkomende gegevens op te zoeken i.v.m. de hun gestelde vragen.
- Hou ermee rekening dat u soms wat moet wachten. Het kan tijd vragen om in een specifiek geval een volledig antwoord te geven.

Rust- pensioenen

Rechthebbenden

Alleen vastbenoemde en daarmee gelijkgestelde **ambtenaren** hebben recht op een pensioen van de overheidssector.

Contractuele personeelsleden krijgen een pensioen als werknemer volgens de regeling van de private sector.

Voor vastbenoemde personeelsleden kunnen sommige diensten die **aan de benoeming voorafgingen**, echter wel meegeteld worden voor de berekening van het pensioen.

Pensioenleeftijd

De leeftijdsgrens voor ambtenaren, d.w.z. de leeftijd waarop ze niet langer in dienst kunnen blijven en dus op pensioen moeten gesteld worden, is 65 jaar.

De ambtenaar mag echter zijn opruststelling reeds vragen vanaf de leeftijd van 60 jaar op voorwaarde dat hij:

- tenminste 5 dienstjaren telt
- in aanmerking komende diensten of perioden van na 31 december 1976 kan laten gelden.

Er is sprake van een **onmiddellijk pensioen**:

- wanneer de ambtenaar nog in dienst was juist vóór zijn pensionering.

en van een **uitgesteld pensioen**:

- wanneer de ambtenaar zijn loopbaan heeft beëindigd alvorens de leeftijd van 60 jaar te bereiken.

De leeftijdsgrens kan voor sommige categorieën hoger liggen (bv. voor magistraten), of lager (bv. voor militairen of voor bepaalde personeelsleden van de geïntegreerde politie).

Pensioen wegens definitieve lichamelijke ongeschiktheid

Ambtenaren die definitief lichamelijk ongeschikt werden bevonden door de bevoegde medische dienst (in veel gevallen Medex) en om die reden ambtshalve oprustgesteld worden, kunnen in principe een rustpensioen krijgen.

- **Als het om een hoofdamt gaat**, is er geen voorwaarde betreffende leeftijd of het aantal dienstjaren.
- **Als het om een bijamt gaat**, kan het pensioen slechts na ten minste tien dienstjaren worden toegekend (op deze regel zijn uitzonderingen, bv. in geval van arbeidsongeval).

De berekening van het pensioen wegens lichamelijke ongeschiktheid is dezelfde als die van het gewone rustpensioen.

Pensioenaanvraag

Het rustpensioen wordt niet automatisch toegekend, zelfs niet als iemand ambtshalve oprustgesteld wordt.

Het moet steeds worden aangevraagd

Algemene regel

Waar moet de aanvraag worden ingediend ?

De aanvraag moet in principe worden ingediend bij de laatste werkgever in de overheidssector.

Wanneer moet de aanvraag worden ingediend ?

Het is aangeraden de aanvraag in te dienen één jaar voor de gewenste pensioendatum. De samenstelling van het pensioendossier vraagt soms veel tijd omdat de PDOS vaak inlichtingen moet inwinnen bij verschillende administraties, of omdat er attesten moeten worden opgevraagd.

Wanneer gaat het pensioen in ?

- Betrokkene vraagt zijn pensioen aan binnen het jaar dat volgt op de normale pensioendatum :

→ deze ingangsdatum blijft behouden; behalve wanneer hij een andere ingangsdatum wenst.

- Betrokkene vraagt zijn pensioen aan meer dan één jaar na de normale pensioendatum :

→ het pensioen zal pas ingaan de maand die volgt op deze aanvraag .

Het uitgesteld pensioen

Het pensioen is **uitgesteld** wanneer de ambtenaar zijn loopbaan heeft beëindigd vóór de leeftijd van 60 jaar (uitz. voor personeelsleden die de leeftijdsgrens reeds bereiken voor deze leeftijd : bijv. sommige militairen, geïntegreerde politie).

Waar moet de aanvraag worden ingediend ?

De aanvraag kan worden ingediend ofwel :

- bij de werkgever van de laatste tewerkstelling, ofwel
- bij de PDOS.

Wanneer moet de aanvraag worden ingediend ?

Het is aangeraden de aanvraag in te dienen één jaar voor de gewenste pensioendatum.

De samenstelling van het pensioendossier vergt soms veel tijd omdat de PDOS vaak inlichtingen moet inwinnen bij verschillende administraties, of omdat er attesten moeten worden opgevraagd.

Wanneer gaat het pensioen in?

- Betrokkene vraagt zijn pensioen aan binnen het jaar dat volgt op zijn 60ste verjaardag:

→ deze ingangsdatum blijft behouden; behalve wanneer hij een andere ingangsdatum wenst.

- Betrokkene vraagt zijn pensioen aan meer dan één jaar na de 60ste verjaardag:

→ het pensioen zal pas ingaan de maand die volgt op deze aanvraag.

Berekening van het rustpensioen

Berekening van het rustpensioen

De basisberekening is als volgt:

$$1/60 \times \text{de referentiewedde} \times \text{het aantal aanneembare dienstjaren}$$

Voor de meeste categorieën overheidspersoneel is de referentiewedde de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar van de loopbaan.

Voor militairen is de referentiewedde de laatste activiteitswedde.

Voor sommige personeelsleden wordt de breuk $1/60$ vervangen door een andere breuk (bv. $1/30$ of $1/35$ voor magistraten, $1/30$ in het universitair onderwijs, $1/50$ voor politieagenten, douaniers en postboden, of $1/55$ in het niet-universitair onderwijs).

Voor militairen is de breuk $1/60$, maar zij krijgen een verhoging van het pensioen volgens hun anciënniteit in hun laatste graad.

Leeftijdscomplement

De personeelsleden van de overheidssector die hun loopbaan verlengen tot na de leeftijd van 60 jaar verkrijgen een leeftijdscomplement.

Dit leeftijdscomplement wordt toegekend voor iedere maand dienst gepresteerd vanaf 01.01.2001 door een personeelslid dat de leeftijd van 60 jaar reeds heeft bereikt.

Het complement komt overeen met een percentage van het jaarlijks pensioenbedrag. Dit percentage is verschillend naargelang de leeftijd. Het complement wegens leeftijd is gelijk aan:

- 0,125% van het jaarlijks pensioenbedrag voor iedere maand werkelijk gepresteerde dienst tussen de 60ste en 62ste verjaardag van het personeelslid (met een minimum van 21,00 EUR per maand);
- 0,167% van het jaarlijks pensioenbedrag voor iedere maand werkelijk gepresteerde dienst na de 62ste verjaardag van het personeelslid (met een minimum van 28,00EUR per maand).

Voor een personeelslid dat in dienst blijft tot de leeftijd van 65 jaar, kan de totale verhoging oplopen tot 9% (zie onderstaande tabel).

Leeftijd	60-61	61-62	62-63	63-64	64-65
Bonus per jaar	1,5%	+ 1,5%	+ 2,0%	+ 2,0%	+ 2,0%
Totaal	1,5%	+ 3%	+ 5%	+ 7%	+ 9%

Bijvoorbeeld: Voor een personeelslid van wie het jaarlijks pensioenbedrag 20.000 EUR bedraagt, zullen de 12 maanden werkelijke diensten gepresteerd tussen zijn 60ste en 61ste verjaardag, een pensioencomplement verschaffen van 300,00 EUR per jaar ($12 \times 0,125/100 \times 20.000,00$).

Het personeelslid dat in dienst blijft tot de leeftijd van 65 jaar zal aanspraak kunnen maken op een complement van minimum 1.512,00 EUR ($24 \times 21,00 \text{ EUR} + 36 \times 28,00 \text{ EUR}$)

Belangrijke opmerking:

Het leeftijdscomplement dat wordt toegekend voor werkelijk gepresteerde diensten na 31-12-2005 mag het relatief plafond (= 3/4 van de wedde die als grondslag dient voor de berekening van het pensioen –zie blz 20) overschrijden tot maximaal 9/10 van de wedde die als grondslag dient voor de berekening van het pensioen.

Aanneembare diensten

Aanneembare diensten

Voor de berekening van het rustpensioen kunnen verschillende diensten en perioden meegeteld worden als dienstjaren, bvb:

- burgerlijke diensten gepresteerd bij:
 - de Federale overheid;
 - de Gewesten;
 - de Gemeenschappen;
 - de provincies;
 - de gemeenten en OCMW's;
 - de verenigingen van gemeenten;
 - sommige instellingen van openbaar nut;
 - de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen;
 - Belgacom, de POST, BIAC, Belgocontrol;
 - de geïntegreerde politie.
- gerechtelijke diensten;
- militaire dienstplicht, zelfs als die werd gepresteerd vóór de indiensttreding;
- diensten die gepresteerd werden bij de burgerlijke bescherming of als gewetensbezwaarde;
- perioden van afwezigheid:
 - bezoldigde perioden van afwezigheid gelijkgesteld met dienstactiviteit;
 - perioden van disponibiteit gedurende dewelke een wachtgeld werd uitbetaald;
 - niet-bezoldigde perioden van afwezigheid gelijkgesteld met dienstactiviteit (het gaat hier vooral om verlof voor verminderde prestaties wegens familiale of sociale redenen);
 - perioden van gehele of gedeeltelijke loopbaanonderbreking (hetzij gratis aanneembaar, hetzij aanneembaar mits validering);
 - perioden van afwezigheid genomen in het kader van de halftijdse vervroegde uittreding en de vrijwillige 4-dagenweek.

Beperking van de aanneembaarheid van loopbaanonderbrekingen en sommige andere afwezigheidsperiodes

Bepaalde periodes van afwezigheid kunnen voor de berekening van het pensioen worden beperkt tot een bepaald percentage van de werkelijk gepresteerde diensten. Bij overschrijding van het toegelaten percentage worden de afwezigheidsperiodes niet inaanmerking genomen.

Over welke periodes gaat het ?

- periodes van loopbaanonderbreking;
- niet-bezoldigde periodes van afwezigheid na 31 december 1982 die met dienstactiviteit gelijkgesteld zijn;
- periodes van afwezigheid in het raam van de halftijdse vervroegde uittreding en de vrijwillige vierdagenweek;
- periodes van verlof voorafgaand aan de opruststelling.

Meer informatie omtrent dit onderwerp kan u terugvinden in de brochure “De loopbaanonderbreking en afwezigheidsperiodes. Wat is de invloed ervan op mijn pensioen ?”

Het bezit van een diploma

Indien het bezit van een diploma voor postsecundaire studies een vereiste was bij de aanwerving of bij een latere bevordering, wordt een tijdsbonificatie (d.w.z. supplementaire periodes) toegekend aan de houder van dit diploma.

Maximumbedragen

Maximumbedragen

De rustpensioenen worden beperkt tot 2 soorten maximumbedragen :

- een relatief maximum
- een absoluut maximum

Relatief maximum

Het **relatief maximum** is gelijk aan $\frac{3}{4}$ van de referentiewedde (= de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar voor ambtenaren of de laatste activiteitswedde voor militairen).

Absoluut maximum

Vanaf 30 oktober 2006 bedraagt het **absoluut maximum** 65.645,16 EUR bruto per jaar of een bruto bedrag van 5.470,43 EUR per maand.

Ook de cumulatie van meerdere pensioenen van de overheidssector en/of van de private sector mag dit **absoluut maximum** niet overschrijden

Gewaarborgde minimumbedragen

Gewaarborgde minimumbedragen bij rustpensioenen wegens leeftijd of dienstanciënniteit

Aan een rustpensioen dat lager is dan het gewaarborgd minimumpensioenbedrag, kan een “supplement gewaarborgd minimum” worden toegevoegd.

Dit supplement wordt enkel toegekend voor een pensioen uit hoofde van een **hoofdamt**.

Gepensioneerden die:

- een onmiddellijk pensioen (d.w.z. wegens leeftijdsgrens of dienstanciënniteit) genieten zonder 20 aanneembare dienstjaren te tellen voor het recht op het pensioen,
- of een uitgesteld pensioen genieten

kunnen dit supplement niet krijgen.

Het gewaarborgd minimumpensioenbedrag varieert naargelang:

- de burgerlijke staat van de gepensioneerde: gehuwd of alleenstaande;
- de reden van opruststelling: leeftijd-dienstanciënniteit of lichamelijke ongeschiktheid.

Voor rustpensioenen wegens leeftijd of dienstanciënniteit bedraagt het **maandelijks bruto** gewaarborgde minimumpensioenbedrag sedert 30 oktober 2006 op basis van een voltijds ambt:

- voor een alleenstaande gepensioneerde (alleenstaand = ongehuwd, weduwnaar (weduwe), uit de echt gescheiden of van tafel en bed gescheiden): 1 076,75 EUR;
- voor een gehuwde gepensioneerde: 1.345,94 EUR.

Voor de gepensioneerde die niet altijd voltijdse diensten heeft gepresteerd, worden deze bedragen proportioneel aangepast rekening houdend met de werkelijk gepresterde diensten.

Gewaarborgde minimumbedragen bij rustpensioenen lichamelijke ongeschiktheid

Voor rustpensioenen wegens lichamelijke ongeschiktheid bedraagt het gewaarborgde minimumpensioenbedrag op basis van een voltijds ambt:

- voor een alleenstaande gepensioneerde:
50% van de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar.
Het brutobedrag/m is vanaf 30 oktober 2006 gelijk aan ten minste 1.076,75 EUR en ten hoogste 1.544,21 EUR.
- voor een gehuwde gepensioneerde:
62,5 % van de gemiddelde wedde van de laatste 5 jaar.
Het brutobedrag/m is vanaf 30 oktober 2006 gelijk aan ten minste 1.345,94 EUR en ten hoogste 1.930,26 EUR.

Voor de gepensioneerde die niet altijd voltijdse diensten heeft gepresteerd, worden deze bedragen proportioneel aangepast rekening houdend met de werkelijk gepresteerde diensten.

Een gepensioneerde wegens lichamelijke ongeschiktheid die, indien hij zijn loopbaan had verder gezet tot de leeftijd van 65 jaar zonder 20 jaar dienst te bereiken, heeft recht op een gewaarborgd minimum dat wordt beperkt tot het gewaarborgd minimumbedrag dat wordt toegekend aan een gepensioneerde wegens leeftijdsgrens of dienstanciënniteit.

Samenvatting

Wegens leeftijd of dienstanciënniteit (> 20 jaar dienst)

		alleenstaand	gehuwd
Bruto geïndexeerd maandbedrag (vanaf 30 oktober 2006)		1.076,75	1.345,94

Wegens lichamelijke ongeschiktheid

		alleenstaand	gehuwd
Min/jaar		50% RW*	62,5% RW*
Bruto geïndexeerd maandbedrag (vanaf 30 oktober 2006)	tussen	1.076,75	1.345,94
	en	1.544,21	1.930,26

*RW = referentiewedde

Verminderings op het supplement gewaarborgd minimum

Als de gepensioneerde **andere pensioenen of renten** geniet, worden die van het supplement afgetrokken.

Renten wegens arbeidsongeval en andere soortgelijke voordelen die een schade vergoeden, worden slechts voor de helft afgetrokken.

Buitenlandse vervangingsinkomens worden slechts ten belope van 80 % van hun bedrag afgetrokken.

De inkomsten van de echtgenoot worden ook gedeeltelijk van het supplement afgetrokken. Aan elke gehuwde gepensioneerde wordt echter een **basisminimumbedrag** gewaarborgd. Dit "basisminimum" bedraagt 40 % van de gewaarborgde minimumbezoldiging, dit komt sedert 30 oktober 2006 overeen met een bruto maandbedrag van 617,68 EUR voor een pensioen berekend op een voltijds ambt.

Schorsing van het supplement gewaarborgd minimum

De uitbetaling van het supplement wordt stopgezet tijdens de kalenderjaren gedurende welke de titularis van een rustpensioen een winstgevende activiteit uitoefent die hem voor het jaar 2007 een jaarlijks bruto inkomen van 850,75 EUR of meer oplevert.

Supplement zware handicap

Sommige gepensioneerden kunnen naast hun pensioen een supplement zware handicap krijgen. Vanaf 30 oktober 2006 bedraagt dit supplement 141,79 EUR bruto per maand.

Het supplement zware handicap wordt toegekend aan personeelsleden die:

- gepensioneerd werden wegens lichamelijke ongeschiktheid ten gevolge van een zware handicap die opgelopen werd tijdens de loopbaan en waardoor definitief een einde werd gemaakt aan hun diensten

of

- ambtshalve gepensioneerd werden omdat zij na de leeftijd van 60 jaar definitief ongeschikt werden bevonden en wiens afwezigheid wegens ziekte vóór hun pensionering te wijten is aan een zware handicap die tijdens de loopbaan is opgelopen

of

- ambtshalve gepensioneerd werden omdat zij na de leeftijd van 60 jaar 365 kalenderdagen ziekteverlof hadden opgenomen, en wiens afwezigheid wegens ziekte vóór hun pensionering te wijten is aan een zware handicap die tijdens de loopbaan is opgelopen

EN

van wie de graad van verlies van zelfredzaamheid als gevolg van de zware handicap ten minste 12 punten bedraagt.

Het totale pensioenbedrag en het supplement zware handicap mogen samen niet meer bedragen dan het dubbele van de gewaarborgde bezoldiging (het dubbele van de gewaarborgde bezoldiging bedraagt vanaf 30 oktober 2006: 3.028,00 EUR bruto/m).

Het supplement zware handicap wordt niet meer uitbetaald gedurende de kalenderjaren waarin zijn begunstigde een winstgevende activiteit uitoefent die hem jaarlijks een bruto inkomen oplevert gelijk of hoger dan 850,75 EUR (jaar 2007). Het bedrag van het supplement zware handicap wordt verminderd met het bedrag van alle pensioenen, renten of andere voordelen die worden toegekend voor dezelfde handicap.

Andere voordelen

Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

Vakantiegeld

Onder bepaalde voorwaarden ontvangen sommige rechthebbers op een rustpensioen vakantiegeld. Dit vakantiegeld wordt één maal per jaar in de loop van de maand mei toegekend.

De toekenningsvoorwaarden hebben o.a. te maken met:

- de leeftijd (vanaf de leeftijd van 60 jaar);
- het totale bruto pensioenbedrag in de maand mei: in mei 2007 bedraagt dit maximum bedrag 1820,25 EUR bruto/m.

In 2007 bedraagt het vakantiegeld 217,84 EUR. Dit bedrag werd opgetrokken tot 290,45 EUR voor een gehuwde gepensioneerde van wie de echtgenoot voldeed aan bepaalde voorwaarden.

Aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

Een aanvullende toeslag bij het vakantiegeld wordt toegekend aan de rustgepensioneerde die op 1 mei van het jaar waarvoor deze toeslag verschuldigd is:

- de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt;
- daadwerkelijk een supplement “gewaarborgd minimum” geniet. .

Voor personen die oprustgesteld zijn wegens lichamelijke ongeschiktheid, bestaan bijkomende voorwaarden.

In 2007 bedraagt deze aanvullende toeslag 329,34 EUR (voor de alleenstaanden) en 394,89 EUR (voor de gehuwden).

Vakantiegeld en aanvullende toeslag bij het vakantiegeld

Ambtshalve toekenning

Het vakantiegeld en de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld worden ambtshalve uitbetaald; daarvoor moet dus geen aanvraag worden ingediend.

Verminderingen op het vakantiegeld

Gepensioneerden die ook vakantiegeld of de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld ontvangen voor een pensioen als werknemer (toegekend door de Rijksdienst voor Pensioenen) wordt dit bedrag respectievelijk van het vakantiegeld of de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld van de overheidssector afgetrokken. Bij een gehuwde gepensioneerde wordt ook het bedrag van de aanvullende toeslag bij het vakantiegeld die zijn echtgenoot eventueel geniet, afgetrokken.

Cumulatie

Cumulatie van een rustpensioen met een beroepsactiviteit

Voorafgaandelijke verklaring

De rustgepensioneerde die een beroepsactiviteit uitoefent, moet dit voorafgaandelijk aangeven.

Vanaf 1 januari 2006 is de voorafgaandelijke aangifteplicht niet meer nodig voor de gepensioneerden die de volle leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, met uitzondering voor het jaar waarin het pensioen ingaat.

De grenzen inzake toegelaten beroepsinkomsten

Men dient er mee rekening te houden dat het pensioenbedrag kan worden verminderd of geschorst wanneer de beroepsinkomsten bepaalde grensbedragen overschrijden.

In 2007 bedragen deze grenzen :

a) Indien u jonger bent dan 65 jaar:

Aard van de uitgeoefende activiteit	Jaargrens van de toegelaten beroepsinkomsten In 2007 - Bedragen uitgedrukt in EUR	
	Zonder kinderlast	Met kinderlast
1. Werknemer, andere activiteiten, mandaten, ambt of post	7.421,57 bruto	11.132,37 bruto
2. Zelfstandige, helper zelfstandige, gelijktijdige of opeenvolgende activiteiten	5.937,26 netto	8.905,89 netto

Cumulatie van een rustpensioen met een beroepsactiviteit

b) Indien u 65 jaar of ouder bent:

Aard van de uitgeoefende activiteit	Jaargrens van de toegelaten beroepsinkomsten In 2007 - Bedragen uitgedrukt in EUR	
	Zonder kinderlast	Met kinderlast
1. Werknemer, andere activiteiten, mandaten, ambt of post	17.149,20 bruto	20.860,00 bruto
2. Zelfstandige, helper zelfstandige, gelijktijdige of opeenvolgende activiteiten	13.719,36 netto	16.687,99 netto

Wanneer wordt het pensioen geschorst of verminderd ?

Als de vermelde bedragen met minder dan 15 % overschreden worden, wordt het pensioen gedurende het betrokken kalenderjaar verminderd met het percentage van overschrijding. Concreet betekent dit voor een gepensioneerd jonger dan 65 jaar die een bruto beroepsinkomen heeft als werknemer van 7.600,00 EUR, dat het pensioen zal worden verminderd met 2 %.

Het bedrag van 7.600,00 EUR overschrijdt immers het toegelaten grensbedrag van 7.421,57 EUR met 178,43 EUR of met 2,4 %. Dit percentage wordt afgerond tot 2%.

Als de inkomsten uit beroepsactiviteit de vermelde bedragen met 15 % of meer overschrijden, wordt het pensioen gedurende het betrokken kalenderjaar volledig geschorst.

Cumulatie van een rustpensioen met een beroepsactiviteit

Opmerkingen

- **Wetenschappelijke of artistieke werken:** het pensioen wordt volledig uitbetaald als de activiteit bestaat in het scheppen van wetenschappelijke of artistieke werken. Hieraan zijn wel beperkende, zeer precieze voorwaarden verbonden.
- **Opruststelling vóór de leeftijd van 65 jaar:** voor gepensioneerden die vóór de leeftijd van 65 jaar ambtshalve oprustgesteld werden om een andere reden dan lichamelijke ongeschiktheid (bv. militairen) gelden de toegelaten jaargrenzen voor pensioentitularissen ouder dan 65 jaar. Vóór de leeftijd van 65 jaar wordt hun pensioen niet geschorst, maar verminderd met ten hoogste 10 of 20 %. Vanaf de leeftijd van 65 jaar zijn zij onderworpen aan dezelfde regels als de andere gepensioneerden.
- **Bedragen van toepassing in 2007:** de bedragen die in deze rubriek worden vermeld, zijn bedragen die gelden in 2007. Zij verhogen dus niet met de indexevolutie. De minister die de pensioenen onder zijn bevoegdheid heeft, kan deze grensbedragen ieder jaar aanpassen.

Voor meer informatie omtrent deze materie, zie de brochure “Cumulatie van pensioenen van de overheidssector met een beroeps- of vervangingsinkomen”.

Raming

Raming van uw toekomstig pensioenbedrag

Bij de inlichtingenkantoren

U kunt een raming van uw toekomstig rustpensioen bekomen bij:

- de inlichtingkantoren,
- via het formulier “raming van mijn toekomstige pensioenrechten”,
- via de website “kenuwpensioen”.

Voor een raming van uw rustpensioen, kan u terecht bij de inlichtingenkantoren van de PDOS.

U dient volgende documenten mee te brengen:

- een loopbaanoverzicht (met inbegrip van eventuele loopbaanonderbrekingen en verminderde prestaties);
- een weddenfiche die minstens een overzicht geeft van de laatste 5 dienstjaren. U kan zich hiervoor wenden tot uw personeelsdienst.

U vindt een stedenlijst met vermelding van het adres, de zittingdagen en de openingsuren op:

- de bladwijzer van de PDOS;
- de website van de PDOS: www.pdos.fgov.be

Het is niet mogelijk een afspraak te maken. Voor telefonisch contact, gelieve u te wenden tot de ambtenaren te Brussel, via het centraal telefoonnummer van de PDOS: 02 558 60 00.

Raming van uw toekomstig pensioenbedrag

Het formulier “Raming van mijn toekomstige pensioenrechten”

U wenst een schriftelijke raming aan te vragen dmv het formulier “Raming van mijn toekomstige pensioenrechten” ? Dit kan vanaf de leeftijd van 55 jaar. De personen die hun rustpensioen eventueel kunnen aanvragen **vóór** de leeftijd van 60 jaar, mogen deze aanvraag indienen ten vroegste 5 jaar voor hun normale pensioenleeftijd.

Het formulier “Raming van mijn toekomstige pensioenrechten” is beschikbaar:

- bij de Pensioendienst voor de overheidssector (tel: 02 558 62 44 of 02 558 63 72);
- via de website van de PDOS:
www.pdos.fgov.be – rubriek formulieren

Via de website “kenuwpensioen”

Dit is een webtoepassing die u toelaat zelf de berekening van het bedrag van uw rustpensioen uit te voeren in de drie belangrijkste wettelijke pensioenstelsels: de ambtenaren, de werknemers en de zelfstandigen of na een gemengde loopbaan. Deze simulator laat toe om, ongeacht uw leeftijd, de impact van uw loopbaan op uw pensioenrechten te evalueren.

Adres van de website: **www.kenuwpensioen.be**

Uitbetaling van de pensioenen

Uitbetaling van de pensioenen

Inleiding

De PDOS berekent wel de bedragen van de pensioenen, maar betaalt ze niet zelf. Dat doet de Administratie der Thesaurie, een centrale administratie van de FOD Financiën, meer bepaald de Centrale Dienst der Vaste Uitgaven (CDVU).

Inhoud

Dit deel behandelt de volgende onderwerpen.

Uitbetaling door de CDVU	39
Uitbetaling bij het begin of op het einde van de maand	40
Betalingswijzen	40
Inhoudingen op de pensioenen	41
Terugvorderingen	42
Aanpassing van de pensioenbedragen	43
Beslaglegging en overdracht	44

Uitbetaling door de CDVU

De uitbetaling van de pensioenen gebeurt door de Administratie der Thesaurie, meer bepaald de Centrale Dienst der Vaste Uitgaven (CDVU).

Voor alle inlichtingen in verband met de uitbetaling van overheidspensioenen, wendt men zich dan ook het best rechtstreeks tot die dienst.

De CDVU is te bereiken:

- schriftelijk op het adres (liefst met vermelding van pensienummer, naam, adres en telefoonnummer):

Thesaurie- CDVU Pensioenen
Kunstlaan 30
1040 Brussel

- telefonisch op het nummer 02 572 57 11
(van 08.45 uur tot 11.45 uur en van 13 uur tot 16 uur);
- per fax op het nummer 02 233 75 04;
- via de website: www.cdvupensioenen.fgov.be

Bovendien is de CDVU toegankelijk voor bezoekers tijdens de werkdagen van 08.45 uur tot 11.45 uur en van 13 uur tot 16 uur op het adres:

Handelsstraat 96-112
1040 Brussel
(vlakbij metrostation Kunst-wet).

Uitbetaling bij het begin of op het einde van de maand

Gewoonlijk wordt het pensioen uitbetaald op de laatste werkdag van de maand waarop het betrekking heeft (= betaling na vervallen termijn). Het pensioen van de maand december wordt echter uitbetaald op de eerste werkdag van januari.

Sommige pensioenen worden uitbetaald op de eerste werkdag van de maand waarop ze betrekking hebben (= voorafbetaling). Dat is het geval voor:

- een pensioen dat is ingegaan **vóór** 1 januari 1988;
- een rustpensioen dat wordt toegekend aan de rechthebbende van iemand wiens wedde vooraf werd betaald (bijv. pensioenen van de gemeenten).

Betalingswijzen

De 2 meest courante betalingswijzen in België zijn:

- de circulaire cheque
- storting op een post- of bankrekening.

Beide betalingswijzen zijn gratis voor de gepensioneerde. Indien de (toekomstige) gepensioneerde geen andere instructies geeft, wordt zijn pensioen d.m.v. een **circulaire cheque** uitbetaald.

Uiteraard is een betaling via de **post- of bankrekening** veiliger. Het pensioen wordt dan gestort op een rekening bij een bank die daartoe een akkoord heeft afgesloten met de Federale overheid (in de praktijk hebben bijna alle banken dat gedaan). Het moet gaan om een rekening op naam van de gepensioneerde zelf of op naam van de gepensioneerde en die van de echtgenoot (gemeenschappelijke rekening).

Om de betaling op een post- of bankrekening te verkrijgen kan u op het postkantoor of op de bank, naargelang het geval, **het verbintenisformulier voor staatspensioenen** in drievoud invullen. Dit formulier kan u ook downloaden vanaf de website www.cdvupensioenen.fgov.be (rubriek "formulieren").

Indien u op een andere wijze wenst te worden uitbetaald (per volmacht aan een derde, of op een rekening in buitenlandse munt) of indien uw pensioen geheel of gedeeltelijk moet worden uitbetaald aan een derde (bv. bij beslaglegging in geval van schulden of onderhoudsgeld), dan neemt u het best contact op met de Rekenplichtige der Geschillen, sectie liggende gelden, Wetstraat 71 te 1040 Brussel, tel. 02 233 79 08.

Inhoudingen op de pensioenen

De inhoudingen op het rustpensioen zijn:

- de ziekte- en invaliditeitsverzekering,
- de solidariteitsbijdrage,
- de afhouding begrafenisvergoeding,
- de bedrijfsvoorheffing.

De inhouding ziekte- en invaliditeit

Overeenkomstig de wetgeving op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt op de rustpensioenen, die een bepaald bedrag overschrijden, 3,55 % ingehouden.

De solidariteitsbijdrage

Op de rustpensioenen wordt vanaf een bepaald bedrag een solidariteitsbijdrage van 0,5 % tot 2 % afgehouden. Deze afhouding varieert naargelang het totale maandelijks bruto-bedrag van alle pensioenen die de gepensioneerde geniet en naargelang deze alleenstaand is of gezinslast heeft.

De afhouding begrafenisvergoeding

Met het oog op de financiering van de begrafenisvergoeding, is er een afhouding op het rustpensioen van 0,5 %

De bedrijfsvoorheffing

De pensioenen zijn tevens onderworpen aan de aan de bron verschuldigde bedrijfsvoorheffing.

Terugvorderingen

In toepassing van de artikelen 17 en 18 van de wet van 11 april 1995 tot invoering van het "handvest" van de sociaal verzekerde, mag de PDOS geen onterecht betaalde pensioenbedragen terugvorderen die het gevolg zijn van een juridische vergissing (bijvoorbeeld : verkeerde toepassing van de wettelijke en reglementaire bepalingen) of van een materiële vergissing (bijvoorbeeld : een coderingsfout). In deze gevallen zal de PDOS u een gemotiveerde beslissing toesturen waarin de wijziging van het pensioenbedrag voor de toekomst wordt verantwoord.

Toch kan de PDOS onterecht betaalde pensioenbedragen terugvorderen binnen een termijn van 6 maanden indien :

- de PDOS niet kon beschikken over de informatie die toelaat om de betaling van de onverschuldigd betaalde bedragen te vermijden;
- de PDOS heeft rekening gehouden met de enige beschikbare elementen, die nadien onjuist blijken te zijn;
- het materieel gezien niet mogelijk was voor de PDOS om rekening te houden met een nieuw element dat hem werd meegedeeld.

De PDOS zal de pensioenbedragen die de laatste drie jaar ten onrechte uitbetaald werden, terugvorderen indien blijkt dat :

- de door u geraamde inkomsten lager liggen dan hun werkelijk bedrag. Deze verjaringstermijn begint evenwel te lopen vanaf 1 juni van het kalenderjaar dat volgt op dit waarin de overschrijding van de grensbedragen heeft plaatsgevonden;
- u de verbintenissen niet naleeft tot melding aan de PDOS van :
 - het aanvatten;
 - de hervatting of de wijziging van een beroepsactiviteit.
 - **opgelet !** Vanaf 1 januari 2006 is de voorafgaande verklaring niet meer verplicht voor de gepensioneerden die de volle leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, met uitzondering voor het jaar waarin het pensioen ingaat.
 - de wijziging van het beroepsinkomen;
 - het verlies van kinderlast;
 - het bekomen van enig vervangingsinkomen.

Aanpassing van de pensioenbedragen

Aanpassing aan de index- schommelingen

De rustpensioenen volgen de evolutie van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

Aanpassing aan de evolutie van de bezoldigingen (perequatie)

De rustpensioenen volgen de evolutie van de bezoldigingen. Die aanpassing heet de “perequatie”. De perequatie wordt ambtshalve toegepast en moet dus niet worden aangevraagd.

Beslaglegging en overdracht

De pensioenbedragen komen slechts binnen bepaalde grenzen in aanmerking voor beslaglegging of overdracht.

De grensbedragen voor het jaar 2007 zijn vastgesteld als volgt:

- Het gedeelte van de pensioenen dat hoger is dan 1.197,00 EUR netto per maand kan voor het totale bedrag in beslag genomen of overgedragen worden;
- Het gedeelte boven 992,00 EUR en niet hoger dan 1.197,00 EUR kan niet in beslag genomen of overgedragen worden voor meer dan $\frac{2}{5}$;
- Het gedeelte boven 923,00 EUR en niet hoger dan 992,00 EUR kan niet in beslag genomen of overgedragen worden voor meer dan $\frac{1}{5}$;
- Het gedeelte van de bedragen niet hoger dan 923,00 EUR kan niet in beslag genomen of overgedragen worden

Indien er één of meer kinderen ten laste zijn, worden de vermelde bedragen verhoogd met 57,00 EUR per kind ten laste.

In principe komt het totaalbedrag der pensioenen, renten, wedden, ...in aanmerking voor het bepalen van de beslaglegging of de overdracht.

De bedragen in dit onderdeel zijn niet gekoppeld aan de indexevolutie en worden jaarlijks vastgesteld.

NB: In geval van onderhoudsverplichting (bijv. bij echtscheiding) gelden deze grenzen niet. Het volledige bedrag kan dan in aanmerking komen voor beslaglegging of overdracht.

Wat te doen bij overlijden van een gepensioneerde ?

Als een gepensioneerde overlijdt, moet de CDVU zo vlug mogelijk op de hoogte worden gebracht.

Als de overleden persoon per circulaire cheque betaald werd en hij de laatste circulaire cheque niet meer heeft verzilverd, moet die cheque (bij voorkeur met een ongezegeld uittreksel uit de overlijdensakte) terug naar de CDVU worden gestuurd.

In geen geval mag iemand anders na het overlijden van de gepensioneerde (ook niet de echtgenoot of de kinderen) proberen de cheque zelf te innen; zelfs niet als hij over een volmacht beschikt.

Wie heeft recht op de uitbetaling van het pensioen van de maand van het overlijden indien de gepensioneerde reeds overleden was vóór de uitbetaling ervan ?

- de langstlevende echtgenoot heeft steeds recht;
- de wezen: deze hebben slechts recht op het pensioen voor de maand van het overlijden op voorwaarde dat zij aanspraak kunnen maken op een overlevingspensioen;
- andere erfgenamen: kunnen geen aanspraak maken op de betaling van het pensioen voor de maand waarin de gepensioneerde overleed.

Wat te doen bij overlijden van een gepensioneerde ?

Wie heeft recht op de achterstallen die nog verschuldigd zijn bij het overlijden van een gepensioneerde ?

- de langstlevende echtgenoot (of rechthebbende wezen) heeft steeds recht op de achterstallen ;
- indien er geen langstlevende echtgenoot (of rechthebbende wezen) is, worden alle achterstallen aan de nalatenschap uitbetaald op voorwaarde dat daartoe binnen het jaar na datum van het overlijden een aanvraag wordt gericht aan de CDVU- Dienst Pensioenen - Kunstlaan 30 te 1040 Brussel.

NB: Bij betaling van het pensioen op een bankrekening kan het gebeuren dat het pensioen nog wordt doorbetaald na de maand van overlijden (bijvoorbeeld wanneer de CDVU niet tijdig op de hoogte wordt gebracht van het overlijden). In een dergelijk geval zal de bank, zodra de CDVU daarom verzoekt, de onterecht uitbetaalde bedragen onmiddellijk van de rekening halen en aan de CDVU terugstorten.

Wat te doen bij overlijden van een gepensioneerde ?

Begrafenisvergoeding

De nabestaanden kunnen bij het overlijden van een gerechtigde op een rustpensioen ten laste van de Staatskas, een vergoeding bekomen ter compensatie van de gedane begrafenis kosten.

Voor meer informatie, gelieve de brochure “Overlevingspensioenen van de overheidssector” te raadplegen .

De PDOS geeft eveneens drie andere brochures uit:

- Overlevingspensioenen van de overheidssector;
- De loopbaanonderbreking en afwezigheidsperiodes.
Wat is de invloed ervan op mijn pensioen ?;
- Cumulatie van pensioenen van de overheidssector met een beroeps- of vervangingsinkomen.

Deze brochures kunnen gratis worden besteld bij de documentatiedienst van de Pensioendienst voor de overheidssector: Victor Hortaplein, 40 bus 30 te 1060 Brussel (tel: 02 558 63 72 of 02 558 62 44 of per e-mail: hc4@pdos.fgov.be). U kan ze tevens consulteren op onze website: www.pdos.fgov.be rubriek "publicaties"

Overlevingspensioenen van de overheidssector

Deze brochure geeft u informatie over uw pensioenrecht, over de berekening van uw overlevingspensioen en over welke formaliteiten u moet vervullen om uw pensioen aan te vragen.

De loopbaanonderbreking en afwezigheidsperiodes. Wat is de invloed ervan op mijn pensioen ?

In deze brochure leest u welke de gevolgen zijn op de berekening van uw pensioen indien u beslist uw loopbaan te onderbreken door het nemen van periodes van loopbaanonderbreking of andere bepaalde verloven. U vindt er eveneens praktische richtlijnen omtrent de validatie van periodes van loopbaanonderbreking.

Cumulatie van pensioenen van de overheidssector met een beroeps- of vervangingsinkomen

Het samengaan of de cumulatie van een pensioen met een beroepsinkomen of een vervangingsinkomen kan een belangrijke weerslag hebben op de uitbetaling van uw pensioen. Deze brochure heeft als doel u een algemeen overzicht te geven van de gevolgen van een cumulatie.

